

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Ons kenmerk

3336

*Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden. Wilt u
slechts één zaak in uw brief
behandelen.*

Datum 22 oktober 2025

Onderwerp Aanbiednota bij onderzoek 'Jong op het verkeerde pad. Verkenning

maatschappelijke kosten van criminele carrières van adolescenten'

Atlas Research verkende in opdracht van het WODC de maatschappelijke kosten van criminele carrières van adolescenten. In deze nota staan enkele hoofdpunten uit het onderzoek. Voor de volledige samenvatting verwijst het WODC naar het bijgevoegd rapport.

Wanneer een adolescent criminele feiten pleegt, brengt dat maatschappelijke kosten met zich mee. Afhankelijk van het type misdrijf kunnen deze kosten bestaan uit materiële, fysieke en/of mentale schade voor slachtoffers, de kosten voor het opsporen, vervolgen, berechten en straffen van de daders en de kosten die ontstaan door een ongunstigere positie op de arbeidsmarkt van daders. Maar hoe hoog zijn deze maatschappelijke kosten? Bij wie komen ze terecht? En wat valt te zeggen over maatschappelijke kosten van verschillende typen criminele carrières van adolescenten?

Bij de afdeling Informatievoorziening van uw directie Veiligheid en Bestuur bestaat behoefte aan antwoorden op deze vragen. Deze zouden namelijk van pas komen bij beslissingen over de inzet van maatregelen op het gebied van dadergerichte criminaliteitspreventie.

Belangrijkste uitkomsten

De maatschappelijke kosten van criminaliteit gepleegd door adolescenten: ongeveer 2,6 miljard euro per jaar.

In totaal bedragen de geschatte maatschappelijke kosten van criminele carrières van adolescenten - die in de periode 2008 tot en met 2011 de basisschool verlieten - 10,3 miljard euro (prijspeil 2022), oftewel gemiddeld bijna 2,6 miljard euro per adolescentengroep (d.w.z. een groep adolescenten die in hetzelfde jaar de basisschool verlaat) - en bij gelijkblijvende omvang en samenstelling van adolescentengroepen, ook per jaar.

Slachtoffers dragen het grootste deel van deze kosten.

Ruim de helft van deze kosten (55%) landt bij de slachtoffers (en hun naasten) van de criminaliteit van adolescenten. Hierbij is niet de correctie meegenomen voor uitkeringen door verzekeringen of schadevergoedingen door daders. Circa 30% bestaat uit reactiekosten van de overheid. Dit zijn de kosten van de opsporing, vervolging, berechting en het straffen van daders. Tabel 1 toont een grove inschatting van de verdeling van de consequentiekosten voor slachtoffers en de reactiekosten voor de overheid.

Tabel 1 Maatschappelijke kosten van adolescent criminaliteit, naar type.

Kostentype	Aandeel
<u>Consequentiekosten voor slachtoffers</u>	
> Materiële schade	22%
> Immateriële schade	30%
> Productieverlies	16%
> Medische Kosten	3%
<u>Reactiekosten voor de overheid</u>	
> Opsporing	12%
> Vervolging	3%
> Berechting	7%
> Tenuitvoerlegging van straf	8%

(Tabel gebaseerd op Atlas Research – Jong op het verkeerde pad, pagina 8)

Naast deze consequentie- en reactiekosten zijn er aanvullende kosten voor de daders, omdat criminele carrières de kans op het behalen van een startkwalificatie verlagen en de kans op een laag inkomen verhogen. Dit worden opportuniteitskosten genoemd. Daar bovenop zijn er naar verwachting indirecte kosten voor de maatschappij, o.a. door lagere belastinginkomsten, grotere uitkeringsafhankelijkheid en meer gebruik van sociale voorzieningen. Deze indirecte kosten zijn niet becijferd in het onderzoek.

Kleine groep adolescenten (1%) veroorzaakt de meeste (44%) maatschappelijke kosten.

Veruit de meeste (87%) adolescenten werden tijdens de volgperiode niet verdacht van een misdrijf. De adolescenten die wel verdacht werden, werden op basis van patronen en clusters die uit de data naar voren kwamen, ingedeeld in vijf verschillende typen criminele loopbanen. De meeste adolescenten die in aanraking komen met politie en justitie bewandelen een pad dat gekenmerkt wordt door incidentele criminaliteit. Een adolescent heeft dan 1 verdenking, ofwel voordat de adolescent 18 jaar oud is (vroeg), dan wel tussen het 18de en 23ste levensjaar (laat). De maatschappelijke kosten nemen logischerwijs toe naarmate een adolescent meer verdenkingen heeft (tabel 2). Desondanks springt in het oog dat de groep in het cluster '6+ verdenkingen' (1% van de adolescenten) verantwoordelijk is voor een disproportioneel groot deel van de maatschappelijke kosten van adolescent criminaliteit: ruim 44% van het totaal.

Tabel 2 Maatschappelijke kosten van adolescent criminaliteit, per cluster

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Ons kenmerk

3336

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Cluster	Aandeel	Maatschappelijke kosten van adolescent criminaliteit Mediaan (€) ¹	Totale maatschappelijke kosten van adolescent criminaliteit ² (mld €)
Geen verdenkingen	(87,1 %)	-	-
1 verdenking, vroeg	(5,3 %)	21.300	1,3
1 verdenking, laat	(3,3 %)	27.400	1,4
2 verdenkingen	(1,8 %)	50.800	1,1
3-5 verdenkingen	(1,5 %)	109.100	1,8
6+ verdenkingen	(1,0 %)	359.200	4,6

(Tabel gebaseerd op Atlas Research – Jong op het verkeerde pad, pagina 9)

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Ons kenmerk

3336

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Mogelijke benutting uitkomsten onderzoek

Dit onderzoek bevat geen concrete aanbevelingen voor beleid of praktijk. Desondanks biedt dit onderzoek zeker kansen voor benutting. De overheid investeert in preventieve programma's, maatregelen en andersoortige interventies om te voorkomen dat adolescenten het criminele pad opgaan of (blijven) bewandelen. Een voorbeeld is het programma Preventie met Gezag. Omdat de middelen voor dergelijke programma's en initiatieven per definitie begrensd zijn, moeten keuzes worden gemaakt. De bevindingen van dit onderzoek kunnen gebruikt worden om deze keuzes te onderbouwen. Hiermee is het onderzoek naast voor het Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving, ook relevant voor andere Directoraten van het ministerie van Justitie en Veiligheid, zoals het Directoraat-Generaal Ondernijning en het Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen. Ook voor gemeenten en partijen in de strafrechtketen is het onderzoek relevant, zoals de Nationale Politie, het OM, DJI en de (jeugd)reclassering.

Belang voor de maatschappij

Dit onderzoek biedt input voor de politieke en maatschappelijke discussie over de kosten van criminaliteit en wat het mag kosten om deze te voorkomen. Het kan bijvoorbeeld helpen om de potentiële waarde van criminaliteitspreventie aan te tonen richting maatschappij en politiek. Op deze manier draagt het onderzoek bij aan het voorkomen van zowel slachtofferschap als daderschap.

Methoden

De onderzoekers analyseerden CBS-microdata van circa 500.000 Nederlandse scholieren die in de periode 2008 tot en met 2011 de basisschool verlieten over de daaropvolgende 11-jarige periode van adolescentie (gemiddeld

¹ Mediaan betekent het middelste bedrag. 50% van de adolescenten in een cluster had een kleiner bedrag en 50% had een groter bedrag.

² Van adolescenten die in de periode 2008 tot en met 2011 de basisschool verlieten.

overeenkomend met de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar). Ze koppelden alle geobserveerde interacties met de justitiële keten (verdenkingen, vervolgingen, berechtingen en straffingen) en ook enkele gegevens over hun opleiding en positie op de arbeidsmarkt. De kosten werden toegewezen op basis van eerder wetenschappelijk onderzoek³ bijgewerkt met recente cijfers over de kosten van criminaliteit uit de jaarlijkse rapportage Criminaliteit & Rechtshandhaving. Bij de interpretatie van de uitkomsten van dit onderzoek is voorzichtigheid geboden. Hoewel het onderzoek indicatieve inzichten biedt in de maatschappelijke kosten van criminele carrières van adolescenten, zijn de resultaten sterk afhankelijk van (noodzakelijke) aannames, methodologische keuzes en beperkingen in de data. Voorbeelden daarvan zijn dat niet alle misdrijven worden geregistreerd. Ook hebben de onderzoekers steeds gerekend met justitiële interacties, waarbij verdenkingen als *proxy* dienen voor crimineel gedrag, terwijl er ook adolescenten zijn die onterecht verdachte waren. Omgekeerd blijven er echter ook feitelijke daders buiten het beeld van opsporingsinstanties. Door dergelijke aannames en beperkingen dienen de bevindingen niet als een sluitende kostencalculatie te worden opgevat. Wel geeft het onderzoek voldoende betrouwbare inschattingen en bandbreedtes van de maatschappelijke en opportuunitetskosten van crimineel gedrag tijdens de adolescentie periode.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Ons kenmerk

3336

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Openbaarmaking

Het WODC publiceert de onderzoeksrapporten uiterlijk zes weken nadat zij door de directeur WODC zijn geaccepteerd. Zoals al is aangegeven aan uw afdeling Informatievoorziening (IV) zal het WODC het rapport in dit geval op 27 november 2025 openbaar maken. Indien later blijkt dat een ander moment van openbaarmaking vanwege zwaarwegende overwegingen opportuun blijkt, dan kan daartoe een gemotiveerd verzoek bij het WODC worden ingediend.

Onderzoekers en begeleidingscommissie

Het onderzoek is uitgevoerd door Marten Middeldorp, MSc., Joran Veldkamp, MSc., Dagmar Postema MSc., drs Monique Bruinsma en dr. Rein Halbersma van Atlas Research m.m.v. dr. Joost Poort. Voor het onderzoek is een begeleidingscommissie gevormd. Deze bestond uit: prof. dr. Ruben van Gaalen, (voorzitter) (Universiteit van Amsterdam), Hilde Schueler MSc. (Ministerie van Justitie en Veiligheid), dr. Debora Moolenaar (WODC) en drs. Olivier Hendriks (WODC)

Bestaat er behoefte aan verdere toelichting op het rapport, de conclusies of de mogelijkheden voor de benutting, dan kan contact worden opgenomen met de projectbegeleider/onderzoeker van het WODC van dit onderzoek; deze is te bereiken via informatiedesk@wodc.nl.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. I. Giesen
Directeur WODC

³ Groot, I. et al. (2007). De kosten van criminaliteit. Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen (SEO).